

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 357

Parasjat Netsaviem-Wajelech

25 Eloeel 5770
3/4 september 2010

Overzicht Parasjat Nitsaviem- Wajelech (Devariem 29:9-31:30)

Op de laatste dag van zijn leven verzamelt Mosjé heel het volk voor een laatste inwijding. Het verbond omvat niet alleen de aanwezigen maar ook alle nog niet geboren generaties. Mosjé spoort de mensen aan om uitermate alert te zijn tegen afgoderij, want ondanks dat zij de afschuwelijke afgodendienst in Egypte gezien hebben, zal er altijd de verleiding zijn van de vreemde filosofieën als een excuus voor immoreel gedrag. Mosjé beschrijft hoe het Land Israël verlaten en uitgestorven zal worden wanneer het Joodse Volk zich niet aan de mitzwot zal houden. Hun afstammelingen, zowel als vreemde volken zullen niet in staat zijn het land te bewerken en er iets doen groeien. De conclusie zal duidelijk zijn voor iedereen: het Joodse Volk heeft Hasjem verlaten. Mosjé belooft hen echter dat het volk uiteindelijk tot inkeer zal komen. Hoe zeer zij ook geassimileerd zullen raken, tenslotte zal Hasjem hen terugbrengen naar Erets Jisraël. Mosjé vertelt het volk te bedenken dat Tora niet iets is dat ver verwijderd is, maar de vervulling ervan ligt binnen het bereik van iedere Jood. De parasja sluit af met een dramatische keuze tussen leven en dood. Mosjé spoort het volk aan om te kiezen voor het leven.

Op de laatste dag van zijn leven gaat Mosjé van tent tot tent om vaarwel te zeggen aan zijn geliefd volk, terwijl hij hen aanmoedigt sterk en krachtig te blijven in het geloof. Mosjé vertelt hen dat Hasjem hen steeds zal vergezellen, ook als hijzelf, Mosjé, niet meer onder hen is. Hij ontbiedt Jehosjoea bij zich en spoort hem aan om sterk en moedig te zijn. Mosjé leert het volk de mistwa van *hakheel*: Iedere zeven jaar, op Soekot, moet het volk zich verzamelen bij de Tempel om te horen hoe de koning voorleest uit het Boek Dewariem [Deuteronomium]. Hasjem vertelt Mosjé dat zijn einde nadert en dat hij Jehosjoea moet ontbieden om naast hem te staan in het *Misjkan* waar Hasjem Jehosjoea zal onderrichten. Hasjem vertelt Jehosjoea dat nadat zij het Land zijn binnengetrokken, het volk ontrouw zal worden en andere goden zal aanbidden. Hasjem zal dan Zijn „gezicht verbergen” zodat het erop zal lijken dat het Joodse Volk aan zijn lot is over gelaten. Hasjem vertelt Mosjé en Jehosjoea om *Haäzinoe* op te schrijven, hetgeen als „getuige” zal dienen tegen de Joden wanneer zij zondigen. Mosjé schrijft dit lied op en leert het aan *Bnei Jisraël*. Mosjé voltooit zijn afschrift van de Tora en geeft de Levieten opdracht die in de *Aron* (de Heilige Ark) te leggen, zodat niemand ooit een nieuwe *Sefer Tora* zal schrijven dat verschilt van de originele, omdat er altijd een originele zal zijn waaraan men kan refereren.

De Haftara voor Parasjat Nitsaviem-Wajelech (Jesjahoe 61:10 – 63:9)

Door: Jacob Salomon

Jesjahoe zegt over de toekomst van Jeroesjalajiem:

„Zoals een jonge man, die trouwt met een jong meisje, zo zullen je zonen zich met jou verbonden voelen. Je G-d zal zich over jou verblijden zoals een bruidegom zich verblijdt over zijn bruid.” (Jes. 62:5)

Deze haftara vervolgt met hetzelfde thema als de haftara van de vorige parasja, en gaat verder met de Messiaanse climax tot uitdrukking te brengen, hetgeen het hoofdthema is van het hele Boek Jesjahoe.

De profeet wendt zich tot Jeroesjalajiem: haar jaren van ballingschap lopen ten einde en de extatische tijd van de uiteindelijke verlossing staat voor de deur. Tsion zal gekleed gaan in ‘kleren van de redding’ en ‘als een bruid die zichzelf ooit met haar sieraden’ (61:10). En inderdaad, een bezoek aan Jeroesjalajiem vandaag toont hoe mooi haar bouwers haar hebben ‘opgemaakt.’ De stad straalt werkelijk de bezoeker tegemoet.

G-d vervolgt via de Profeet (*Rasji, Radak*): „Ter wille van Tsion kan ik niet zwijgen en ter wille van Jeroesjalajiem wil ik niet stil blijven, totdat haar rechtvaardigheid stralend tot uiting komt en haar bevrijding laait als een fakkel” (62:1). G-d zal niet rusten totdat Jeroesjalajiem fysiek en spiritueel hersteld is tot zijn ware rol van de Schepping – een stad van vrede, met de G-ddelijke aanwezigheid daar blijvend gevestigd. Hij zal dit doen omdat „Hijzelf gepijnigd werd door hun lijden” (63:9) – de Joden mogen dan hebben gezondigd, maar zij hebben niet valselijk gehandeld” (63:8). Dit kan heel goed betekenen dat zij accepteerden dat zij Zijn volk zijn, zelfs al zijn zij afgeweken van Zijn idealen. Zij bleven Zijn kinderen – zelfs in de donkerste tijden. G-d lijdt met Israël, zoals een vader de pijn van zijn kinderen voelt.... (*Malbiem*).

Inzicht in Parasjat Vajelech 5770

De bittere wortel uitroeien

Door Rabbi Abba Wagensberg

De parasja van deze week wordt altijd omstreeks Rosj Hasjana gelezen, hetgeen erop wijst dat er een verband bestaat met deze grote en ontzagwekkende dag. Hoe helpt de afdeling van deze week ons voor te bereiden op de Dag van de Rechtspraak, die dit jaar over vijf dagen begint.

Ik merk altijd dat velen van ons gevuld zijn van angst als Rosj Hasjana nadert. We weten dat we op het punt staan om de rechtzaal binnen te gaan, waar ons lot voor het komende jaar, voor wat betreft gezondheid, financiën, echtgenoot/ote, kinderen, enz. zal worden opgeschreven en verzegeld. De ernst van deze tijd van het jaar brengt ons er vaak toe om naar ‘trucjes’ te zoeken, die ons een zoet jaar garanderen. Ik zou graag een fundamenteel idee willen delen, dat – hoewel makkelijk in de praktijk te brengen – verrijkende resultaten kan hebben in ons leven.

Om onze toekomst op een positieve wijze te beïnvloeden is het van cruciaal belang dat we leren hoe we ‘advocaten’ kunnen zijn ter verdediging van het Joodse volk. De Talmoed (Traktaat Sota 8b) leert ons dat de maat waarmee wij andere mensen meten, dezelfde maat is waarmee G-d ons meet. Met andere woorden, wanneer we het nalaten om anderen te bekritisieren en te beschuldigen, en in plaats daarvan zorgvuldig zijn met het zeggen van alleen positieve dingen over onze medejoden, dan zal G-d ons op gelijke manier behandelen. We moeten leren om de nadruk te leggen op het goede dat we zien in Joodse personen, gemeenschappen en het volk in zijn geheel, wanneer we een positieve indruk willen maken in de Wereld Hierboven.

Wij demonstreren dit idee op Rosj Hasjana met het blazen op de Sjofar. De heiligheid en de zuiverheid van de Sjofar tonen geven velen van ons het gevoel of er koude rillingen over onze ruggegraad lopen, en brengen sommigen zelfs tot tranen toe. Deze reactie is geen toeval. Onze mystieke traditie leert ons dat het geluid van een sjofar in feite de collectieve stem van het Joodse Volk is. Ongeacht wie wij zijn of wat we doen, diep binnenin ons trilt een zuivere en heilige stem die G-d aanroept en die Zijn wil wil uitvoeren.

Als we dit in gedachten houden, kan dat een nieuwe dimensie toevoegen aan de manier waarop we dit jaar naar de sjofar luisteren. Het geluid van de sjofar getuigt ervan dat iedere Jood een schitterend mens is, die, diep van binnen alleen maar wil doen wat goed en juist is. Wanneer we dit bewustzijn kunnen cultiveren, en liefdevol de fouten van anderen kunnen verexcuseren, dan zullen we erin slagen het Joodse volk te verdedigen – waarop G-d zal antwoorden met het accent te leggen op ons eigen positieve gedrag en met het vinden van excuses voor onze fouten.

Een aanwijzing voor dit idee is te vinden in Devariem (Deut.) 29:17:

פֶּן יִשׁ בְּכֶם שָׂרֵשׁ פְּרִיָה רֵאשׁ וְלִעֲנָה:

Pen jeesj bachem sjoresj poree rosj welaäna

Laat er bij jullie niemand zijn, die een wortel zou zijn, die gif of alsem voortbrengt.

De *Maäjana Sjel Tora* wijst erop dat de beginletters van de laatste vier woorden van dit vers – שָׂרֵשׁ פְּרִיָה רֵאשׁ וְלִעֲנָה – *SJoresj, Poresj, Rosj, Welaäna* – het woord שׂוֹפָר – *Sjofar* – vormen. Volgens hem leert dit ons dat de sjofar iedere slechte ‘wortel’ die in ons te vinden is, kan verwijderen.

Wij zouden nog een andere interpretatie van dit vers willen suggereren. Zelfs als onze handelingen, spraak en gedachten negatief waren, dan nog zit er diep in ons binnenste het heilige en zuivere geluid van een sjofar, die het uitschreeuwt dat wij dicht bij G-d te willen zijn.

Het is belangrijk om het Joodse volk te verdedigen door positief te spreken over anderen, in plaats van hun te kortkomingen te benadrukken. Wanneer we ons hiermee bezighouden is dat de ideale voorbereiding voor Rosj Hasjana, omdat de primaire mitswa van die dag het blazen op de sjofar is, die ons herinnert aan onze innerlijke reinheid en heiligheid.

Mogen we dit jaar gezegend worden om alleen maar het positieve van onze medejoden te zien en dat we de verborgen stem van de sjofar in ieder van ons mogen herkennen, zodat er op ons allen een overvloedige regen van geluk, gezondheid en rijkdom zal neerdalen.

MISJNA VAN DE WEEK – DEMAI – HOOFDSTUK VIJF

Misjna 5:10

עָצִיץ נְקוּב, הָרִי זֶה כְּאֶרֶץ. תָּרַם מִהָאֶרֶץ עַל עָצִיץ נְקוּב, מִעָצִיץ נְקוּב עַל הָאֶרֶץ, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. מִשְׂאֵינוּ נְקוּב עַל הַנְּקוּב, תְּרוּמָה וַיִּחְזֹר וַיִּתְּרָם. מִן הַנְּקוּב עַל שְׂאֵינוּ נְקוּב, תְּרוּמָה, וְלֹא תֹאכַל עַד שְׂיוּצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת:

Een geperforeerde bloempot¹ is als de aarde. Wie *troema* van de aarde heeft genomen² voor een geperforeerde pot of van een geperforeerde pot voor de aarde, diens *troema* is *troema*. Van een niet-geperforeerde pot voor een geperforeerde pot, dat is *troema* maar hij moet nogmaals *troema* geven³. Van een geperforeerde pot voor een niet-geperforeerde pot, dat is *troema*, maar het mag niet worden gegeten⁴ voordat hij er *troema* en *ma'aserot* van afgescheiden heeft⁵.

Aantekeningen bij Misjna 5:10

1. **Een geperforeerde bloempot** – Een pot [die op de grond staat], gevuld met aarde, waarin men gezaaid heeft en waarin een gat zit, ter grootte van een kleine wortel, kleiner dan een *kezajit* [olijfgrootte], die wordt beschouwd als de aarde zelf en de vruchten daarvan zijn volkomen *tèwel* volgens Tora-wet (RAV). [De plant voedt zich via het gat ook uit de aarde.]
2. **Wie *troema* van de aarde heeft genomen** – Dit is zelfs zo als hij dat *lechatchila* zo doet, en niet alleen *bedi'awad*, zoals de verleden tijd suggereert, maar [de *Tanna* gebruikt de verledentijd] in verband met het laatste deel [van de Misjna] (RAV). [Dus wie *troema* heeft afgescheiden van product dat in de aarde groeit, voor product dat in een geperforeerde pot groeit, of omgekeerd, diens *troema* is geldig.]
3. **Dat is *troema* maar hij moet nogmaals *troema* geven** – Want hij heeft *troema* gegeven van iets dat is vrijgesteld, voor iets waarvan men verplicht is [*troema* af te scheiden] en dat geldt niet als *troema* [voor het product van de aarde]. Daarom moet hij van het product van de aarde alsnog *troema* afscheiden. Maar daar hij datgene wat hij van het product uit de niet-geperforeerde pot heeft afgescheiden, *troema* genoemd heeft, moet hij dat aan een *Kohen* geven, opdat men niet lichtzinnig met *troema* omspringt. Maar men hoeft er geen *troema* en *ma'aser* van af te scheiden, zoals in het laatste geval, omdat het volgens Tora-wet geen *tèwel* is (Rav).
4. Door de *Kohen*.
5. Want wat men van het product uit de geperforeerde pot, waarvan men verplicht is *troema* af te scheiden, afscheidt voor het product uit de ongeperforeerde pot, waarvan men is vrijgesteld, is als *troema* ongeldig en daarom *tèwel* volgens Tora-wet en daarom mag de *Kohen* dat niet eten, voordat er *troema* en *ma'aser* van genomen is (RAV). [Volgens de Rabbijnse wet moet men ook van de geperforeerde pot *troema* en *ma'aser* nemen, maar dat kan niet gelden voor product van de aarde, waarvan men *mid'Oraita* verplicht is dat af te nemen.]

Misjna 5:11

תָּרַם מִן הַדְּמַאי עַל הַדְּמַאי, מְדַמַּאי עַל הַדְּמַאי, תְּרוּמָה וַיִּחְזֹר וַיִּתְּרָם. מִן הַדְּמַאי עַל הַדְּמַאי, תְּרוּמָה, וְלֹא תֹאכַל עַד שְׂיוּצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת:

Wanneer hij *troema* gegeven heeft van *demai* voor [ander] *demai*¹, van *demai* voor zekere *tèwel*, dan is het *troema*², maar hij moet nogmaals *troema* geven³. Van zekere *tèwel* voor *demai*⁴, dan is het⁵ *troema*, maar het mag niet worden gegeten⁶, totdat hij *troemot* en *ma'aserot* voor gegeven heeft.

Aantekeningen bij Misjna 5:11

1. **Wanneer hij *troema* gegeven heeft van *demai* voor *demai*** – [Wanneer hij van verschillende *amei ha-arets* product gekocht heeft, en hij heeft *troema* en *ma'aser* afgenomen van het *demai* van de een voor het *demai* van de ander.] Misschien heeft de een wel *ma'aser* afgescheiden en de ander niet (RAV). [Er zijn vier mogelijkheden, waarmee rekening gehouden moet worden: 1) A heeft vertiend en B ook; 2) A heeft vertiend maar B niet; 3) A heeft niet vertiend maar B wel; 4) A en B hebben beiden niet vertiend.]
2. Dan is datgene wat hij heeft afgescheiden, *troema*, want mogelijk heeft hij afgescheiden van datgene wat verplicht was, (omdat de *am ha'arets* er nog niets van had afgescheiden) voor wat verplicht was (omdat ook de andere *am ha-arets* nog niets had afgescheiden).
3. Want misschien had hij afgescheiden van product, waarvan de *am ha-arets* al had afgescheiden zodat het *patoer* was, voor product dat zekere *tèwel* was.
4. Wanneer hij afgescheiden heeft van zekere *tèwel*, hetgeen dus is verplicht, voor product dat misschien al vertiend is en dus is vrijgesteld,
5. Dat gene wat hij afgescheiden heeft.
6. **Maar het mag niet worden gegeten** – Want het is alsof hij heeft afgescheiden van product uit een geperforeerde pot voor product uit een ongeperforeerde pot, dus van iets dat verplicht is voor iets dat is vrijgesteld [door Tora], want als de *demai* al vertiend was, is de afgescheiden *troema* volgens Tora *tèwel* en dan mag men het niet eten, voordat er *troema* en *ma'aser* van is afgescheiden (RAV).

Vit de Babylonische Talmoed

De voornaamste onderwerpen van Traktaat – Sjabbat 53

Uitgaan met een dekkleed op Sjabbat

De Misjna onderaan de vorige daf staat het een Jood toe om zijn ezel met een dekkleed uit te laten gaan naar publiek gebied, mits het vastgebonden zit. [Een dekkleed beschermt het dier tegen de kou en moet zijn vastgebonden, zodat het niet van de ezel kan afvallen en men het in de hand meeneemt en vervoert over publiek terrein.] Maar men moet het wel vastbinden vóór Sjabbat. [Wanneer de ezel het dekkleed al vóór Sjabbat droeg, had hij dit kennelijk nodig ter bescherming tegen de kou, en anders is het een last]. Echter, men mag een ezel niet laten uitgaan met een zadel, al dan niet vastgebonden, want dat is een last voor het dier [zie Sj.A. 305:7 en M.B. 305:28].

Mag men een dekkleed op Sjabbat op een ezel leggen op privé-gebied?

De Gemara vermeldt dat Rav het toestaat om een voederzak om de kop van een dier te binden op privé-gebied, omdat dit voor het gemak van het dier is. De Gemara concludeert dat men dan ook op Sjabbat een dekkleed op de ezel mag leggen op privé-gebied, want dat is ook voor het comfort van het dier. [Men mag het er echter alleen van enige afstand opgooien, en niet aan het dier vastbinden, want dan zou het kunnen dat men op het dier zou leunen, hetgeen verboden is (Sj.A. 305:8).]

Inspanning op Sjabbat

Sjmoeël is het niet eens met Rav, dat men een voederzak aan de kop van een dier mag binden op Sjabbat, want hij beschouwt dat als een onnodige inspanning op Sjabbat, iets wat de Geleerden hebben verboden. De voederzak is weliswaar voor het gemak van het dier, maar niet strikt noodzakelijk: zonder dat kan het ook eten. Een dekkleed is iets anders, dat beschermt het dier tegen de kou.

Arjoch

Toen R. Zera in Erets Jisraël hoorde dat R. Nachman het toestaat dat men op Sjabbat een dekkleed op een ezel mag leggen maar geen voederzak aan zijn kop mag hangen, riep hij uit: „Zo heeft Arjoch in Babylonië ook gepaskend!” [Hiermee duidde hij Sjmoeël aan, dat Aramees voor „koning” is, want Sjmoeël was in financiële zaken [in handelsrecht] de expert en sprak daarover recht als een koning. In financiële aangelegenheden volgt de halacha Sjmoeël (*Rasji.*)] [En ook hier is de halacha volgens Sjmoeël (zie Sj.A. 305:10).]

Het verbod op een voederzak geldt echter niet voor een jong veulen of een jong kalf, want wegens hun korte nek is het moeilijk voor hen om van de grond te eten en de voederzak vermindert hun ongemak [hetgeen iets anders is dan verhogen van gemak].

Men mag geen zadel van een ezel afnemen op Sjabbat

Wanneer een ezel met een last (vóór Sjabbat) terugkeert, mag men het zadel niet afnemen, ook niet wanneer dat zadel warm is voor de ezel en men het wil afnemen om de ezel af te laten koelen, omdat dit een onnodige inspanning is op Sjabbat. Een ezel koelt namelijk altijd zelf makkelijk af [daarom mag men er een dekkleed opleggen], zelfs in de zomer, en zal dus ook met dat zadel spoedig afkoelen. Wanneer het zadel los ligt, loopt men met de ezel heen en weer, en dan valt het zadel er vanzelf af. [Als het zadel nog vast zit, maakt men de riemen onder de buik van het dier eerst los (Sj.A. 305:8)].

Een paard met een vossenstaart tussen zijn ogen

Een paard mag op Sjabbat niet naar *resjoet harabbiem* uitgaan met een vossenstaart tussen zijn ogen gebonden [tegen *ajin hara* – het boze oog] want dat is een last voor het dier. En ook niet met een rood lint tussen zijn ogen als sieraad. Maar wel met een verband om een wond of een spalk om een breuk.

Daf 53b

Uitgaan met een amulet

Een mens mag uitgaan met een amulet, waarvan bewezen is dat het hem helpt [bijvoorbeeld dat hem ergens tegen beschermt], maar een dier mag niet uitgaan met een amulet, zelfs als bewezen is dat het voor een mens werkzaam is, want dat betekent niet dat het ook een dier helpt. Immers, als een mens geluk heeft, wordt hij geholpen, maar dat geldt niet voor een dier [Een mens wordt geholpen door zijn beschermengel in de Hemel, die voor hem pleit voor het Hemelse gerechtshof (*Rasji.*)].

Genezing op Sjabbat

Onze Geleerden hebben het verboden om geneesmiddelen toe te passen op Sjabbat [voor niet ernstige ziekten], uit vrees dat men ertoe zal komen om kruiden fijn te malen ter bereiding van geneesmiddelen, hetgeen

verboden is wegens *togeen* – malen (*Rasji*). Dit verbod geldt voor iedere handeling die uitsluitend gebeurt ter genezing. Wanneer een gezond mens deze handeling echter ook verricht, is het toegestaan. [Dus het drinken van een geneeskrachtige drank, die ook gezonde mensen drinken, of het nemen van een koud voetenbad ter genezing van een wond, als ook gezonde mensen wel een koud voetenbad nemen om af te koelen op een warme dag, is toegestaan, ook als geneesmiddel, want dan is het niet duidelijk voor een toeschouwer, dat dit gebeurt om te genezen.]

Behandeling van zieke dieren op Sjabbat

Rabbi Osjaja zegt dat het verbod op medische behandeling op Sjabbat niet geldt voor huisdieren, omdat men niet zó bezorgd is voor de gezondheid van zijn dieren als voor de gezondheid van een mens, dat men daarvoor zou vergeten dat het Sjabbat is en men kruiden zou gaan fijnmalen. Rava zegt dat zo de halacha is. [Zie ook Sj.A. 332:2-3].

Volle uiers

Een geit mag uitgaan met een zak om zijn uiers, opdat de melk opdroogt, maar niet om de melk op te vangen.

De uiers van de geiten van Antochia waren zo groot, dat zij over de grond sleepten en open scheurden door de doorns en daarom mocht men ze opbinden.

De vader die zijn zoon de borst kon geven

De Gemara vertelt van een wonder dat gebeurde, toen een jonge moeder stierf, en een kind naliet, dat nog de borst moest hebben. De vader had geen geld om een min te huren en daarop gebeurde een wonder: zijn borsten openden zich als de borsten van een vrouw en hij kon zijn zoon zogen.

Rav Joseef zei: „Zie, hoe groot die man was, dat er een wonder voor het gebeurde! Maar Abbajé zei: „In tegendeel, de natuurwetten moesten voor hem veranderd worden [hij verdiende het niet dat zijn inkomen zodanig toenam, dat hij een min kon huren (*Rasji*)]. Rav Nachman zei: wonderen gebeuren wel meer, maar voedsel wordt in het algemeen niet op wonderbaarlijke wijzen geschapen.

Waarom vallen wolven rammen aan?

De Misjna zegt dat rammen op Sjabbat mogen uitgaan met *leloeviem*. Volgens Rav Hoena betekent dit dat zij in paren zijn vastgeboden met elkaars staarten. Oella zegt: het zijn leren riemen die over het hart van de ram is gebonden en het woord *levoev* is afgeleid van *leev*, hart. De mannetjes schapen gaan aan het hoofd van de kudde en kijken naar alle kanten uit. De wolven beschouwen dit als agressief gedrag en vallen de rammen het eerst aan. De wolven grijpen hun prooi in de hartstreek [onderbuik (*Rasji*)] en daartegen beschermen de leren riemen.

Donderdag en vrijdag 9 en 10 septemebr is het Rosj Hasjana (Joods Nieuw Jaar)

Slichot

Te beginnen op zaterdag voor Rosj Hasjana (dus dit jaar 4 september) zeggen wij *Slichot*, een speciale serie gebeden die G-ds genade oproepen. Als Rosj Hasjana aan het begin van een week valt, zoals dat in sommige andere jaren het geval is, dan beginnen wij *selichot* te zeggen op de zaterdagavond een week daarvoor (*Sefardiem* beginnen met *selichot* op Rosj Chodesj Eloel).

Na de zonde van het gouden kalf vroeg Mosjé aan G-d hoe Zijn relatie met de wereld was. Zijn antwoord, dat bekend staat als de „13 Attributen van Genade,” vormt de essentie van de *selichot*. Deze „13 Attributen” spreken over „G-ds geduld”. Dezelfde G-d die ons geschapen heeft met een schone lei en een wereld van mogelijkheden, geeft ons nog een gelegenheid, wanneer wij de eerste verzuimd hebben te gebruiken.

Selichot moeten in *minjan* [een quorum van 10 volwassen mannen) gezegd worden. Als dat niet kan, zegt men het alleen, maar men laat dan de Aramese gedeelten en de „13 Attributen van Genade” weg.

Ten slotte, het belangrijkste van Eloel is het maken van een plan voor je leven. Want wanneer de Grote Dag komt, en ieder voor de Almachtige staat om nog een jaar te vragen, dan willen wij weten wat wij vragen!

Verbod op Lasjon Hara – Kwaadspreken

Op basis van het Boek Chofets Chajiem

Hoofdstuk vijf (deel 2)

3. Gebrek aan goede eigenschappen

Het is verboden om te zeggen dat iemand een bepaalde eigenschap mist. Het maakt geen verschil of hijzelf verantwoordelijk is voor deze tekortkoming, of dat het volkomen buiten zijn controle ligt. Deze vorm van Lasjon Hara komt veel voor.

4. Gebrek aan intelligentie

Het is verboden om van iemand te zeggen dat hij een gebrek aan intelligentie bezit, zelfs al is dat waar. Het is nog erger als je gaat overdrijven. Een dergelijke uitlating kan iemand onherstelbare schade toebrengen. Hij kan er zijn baan door verliezen, of het respect van de mensen, ten gevolge van de informatie die je verspreid hebt.

PAS OP VOOR DE VOLGENDE OMSCHRIJVINGEN:

<i>stom</i>	<i>onintelligent</i>	<i>zonder aanleg</i>	<i>niet slim</i>
<i>onrijp</i>	<i>achter gebleven</i>	<i>achterlijk</i>	<i>beperkt</i>
<i>een idioot</i>	<i>traag</i>	<i>„heeft ze niet allemaal”</i>	<i>een dwaas</i>
<i>dom</i>	<i>onbenullig</i>	<i>dikhuidig</i>	<i>warhoofdig</i>
<i>babyachtig</i>	<i>wezenloos</i>	<i>duf</i>	<i>hersensloos</i>
<i>getikt</i>	<i>kinderachtig</i>	<i>stom rund</i>	<i>stommeling</i>

5. Kleinerend doen over iemands (Tora-) kennis

Het is verboden te zeggen dat iemands kennis (van Tora) niet ooveenkomt met zijn reputatie. Iemands achting verlagen kan hem in grote verlegenheid brengen. Het kan zelfs ten gevolge hebben dat hij zijn huidige positie verliest.

Rabbijn Ploni was geen groot Talmoedgeleerde, maar hij was een vroom man, die goed thuis was in de halachot van alledag. Mordechai, een lid van Rabbijn Ploni's gemeente was veel beter thuis in de Talmoed dan Rabbijn Ploni en daar schepte hij tegen ieder die het horen wilde over op, waarmee hij Rabbijn Ploni kleinerde. Met het gevolg dat sjoelgangsters geen achting meer voor Rabbijn Ploni hadden en niet meer naar hem luiterden. Mordechai heeft Lasjon Hara gesproken en is verantwoordelijk voor alle schade die daaruit voortvloeit.

6. Het respect dat anderen voor iemand hebben verkleinen

Wanneer anderen iemand die ze kennen hoogachten, dan is het je verboden om te vertellen dat hij in zijn vorige woonplaats niet zo gezien was. Dit is Lasjon Hara, ook al is het waar.

Wanneer iemand dit wil vertellen om te voorkomen dat hij ten onrechte ingehuurd wordt voor bepaalde baan, dat is het toegestaan onder bepaalde voorwaarden, die wij, *b.e.H.* later nog nader zullen bespreken.

7. Een vakman kleineren

Het is in het algemeen verboden om over een bepaalde vakman te vertellen dat hij ongeschikt is voor zijn beroep. Maar als het je uitsluitende bedoeling is om anderen te behoeden voor een verlies, dan is het toegestaan, overeenkomstig de voorwaarden die wij later nog *b.e.H.* nader zullen bespreken.

8. Zeggen dat iemand lichamelijk zwak is

Het is verboden om anderen te vertellen die iemand lichamelijk zwak is, als dat hem mogelijk kan schaden. Hoewel zwakte op zich zelf geen karakterfout is, kan de verspreiding van een dergelijk gerucht toch iemand in zijn werk schade veroorzaken.

9. Zeggen dat iemand arm is

Het is verboden te zeggen dat iemand arm is. Dit kan hem moeilijkheden veroorzaken als hij op krediet of afbetaling iets wil kopen of als hij een lening wil sluiten. Dit hangt natuurlijk af van de omstandigheden. Soms is het Lasjon Hara als je zegt dat iemand niet arm is, bijvoorbeeld als een behoeftig iemand om steun vraagt.

Wegwijzer voor ons gebed

EREV ROSJ HASJANA

Vasten op Erev Rosj Hasjana

Het is gebruikelijk dat volwassenen boven de leeftijd van *Bar Mitswa* en *Bat Mitswa* vasten op *Erev Rosj Hasjana* (de dag vóór het Joodse Nieuwjaar)¹. Daar men vroeg in de ochtend opstaat, is het de gewoonte om vóór *Alot Hasjachar* [het eerste ochtendlicht] iets te drinken en om daarna te vasten. Dit wordt gedaan om iedere gelijkennis met niet-Joden te voorkomen, die de gewoonte hebben om vóór hun feestdagen te vasten². De vasten hoeft niet tot het invallen van de nacht te worden volgehouden³. Sommigen vasten tot *Mincha*⁴ of zelfs tot *Plag HaMincha*. Het is tegengewoondig de gewoonte om te vasten tot *Chatsot Hajom* [12.00 uur zonnetijd]⁵.

De *Midrasj*⁶ vergelijkt het met een stad die niet de jaarlijkse belasting aan de koning betaald heeft. De koning gaat met zijn leger naar die stad toe om de bewoners te straffen. Maar de leiders van de stad komen de koning al van verre tegemoet om hem te groeten en te prijzen en hem te smeken hen te vergeven dat ze de belasting niet betaald hebben, want ze hadden werkelijk het geld niet. De koning besluit een derde van het bedrag af te trekken. Vervolgens komen de mensen van de middenklasse bij de koning pleiten om ontheffing van de belasting, en de koning besluit nog een derde kwijt te schelden. Als de koning ten slotte de stad binnenkomt, komen alle stadsbewoners, mannen, vrouwen en kinderen de koning begroeten en eren en de koning vergeeft hun de rest, maar hij waarschuwt hen dat ze van nu af aan verantwoordelijk zijn voor alle toekomstige belastingen.

Het volk tot inkeer brengen

Hetzelfde gebeurt met *Klal Jisraël* ieder jaar voor Rosj Hasjana, de dag waarop de zonden berecht worden. Eerst vasten de vroomsten van het volk op Erev Rosj Hasjana. Dan, gedurende de *Asèret Jemei Tesjoeva* [de 10 dagen van inkeer tussen Rosj Hasjana en Jom Kippoer] beginnen de middelmatige mensen te vasten. En ten slotte, op Jom Kippoer vast iedereen, mannen, vrouwen en kinderen.⁷

In de praktijk mag iedereen zichzelf waardig genoeg beschouwen om op Erev Rosj Hasjana te vasten. Daar we op deze laatste dag van het jaar zoveel hebben recht te zetten wat we het hele jaar verkeerd gedaan hebben, voelen we ons genoodzaakt om te vasten, in de hoop dat ons berouw en inkeer op deze laatste dag de rest van het jaar goed maakt⁸.

Hatarat Nedariem – Het annuleren van geloften

Het is algemeen de gewoonte van Joden om op de dag vóór Rosj Hasjana *Hatarat Nedariem* te doen [het annuleren van geloften]. Nadat men de *Selichot* gezegd heeft vroeg in de ochtend en na beëindiging van *Sjacharit* vormen de mannen in Sjoel [de synagoge] groepjes om *Hatarat Nedariem* te doen. [Het betreft hier uitsluitend de annulering van geloften aan G-d gedaan om bepaalde mitswot te doen, niet beloften aan de medemens, want die kunnen zonder de toestemming van degene aan wie iets beloofd is, niet ongedaan gemaakt worden.] Dit proces helpt om het maken van onbedoelde beloften in de toekomst te voorkomen, zonder dan met expliciet een belofte of eed heeft uitgesproken. Bijvoorbeeld als men drie maal een bepaalde mitswa gedaan heeft, dan wordt dat beschouwd alsof men een gelofte heeft afgelegd om die mitswa nu altijd te blijven doen.

De *Chazzan* annuleert die geloften nog eens op de avond van Jom Kippoer in het *Kol Nidrei*-[Al mijn geloften-] gebed.

We doen de *Hatarat Nedariem* speciaal Erev Rosj Hasjana, omdat we dan voor ons welzijn bidden en dat

¹ Sj.A. 581:2, M.B. 581:16.

² Ibid. 581:21.

³ Ibid. 581:16.

⁴ Machaziet Hasjkel 562:1.

⁵ Sjeilat Jaävetz 2:147.

⁶ Wajjikra Rabba 30:7.

⁷ Zij die oud genoeg zijn om te vasten volgens de halacha.

⁸ Aroch Hasjoelchan 581:9.

willen we waardig zijn, zodat we met een schone lei het nieuwe jaar beginnen, door ons vrij te maken van alle beschuldigingen dat we ons niet aan ons woord gehouden hebben.

Vrouwen en kinderen

Vrouwen hoeven hun geloften niet individueel te annuleren. Zij kunnen zich verlaten op de annullering tijdens de *tefilla* van *Kol Nidrei* op Jom Kippoer. Ze moeten de woorden van *Kol Nidrei* zachtjes met de *Chazzan* meezeggen⁹. Wanneer zij niet bij *Kol Nidrei* aanwezig kunnen zijn in Sjoel, kunnen zij hun echtgenoot namens hen hun geloften laten annuleren.

Kinderen in het jaar vóór hun *Bar of Bat Mitswa* kunnen halachisch gebonden worden door een geloften. Maar zij hebben niet de dispensatie om hun eden te annuleren totdat zij volgens de Joodse wet volwassen geworden zijn en Mitswot verplicht zijn.¹⁰

De gewoonte om de begraafplaats te bezoeken

Op Erev Rosj Hasjana hebben sommige mensen de gewoonte om de begraafplaats te bezoeken, om daar op het graf van rechtvaardige mensen te bidden.¹¹ Men moet zich realiseren dat deze gewoonte absoluut verbiedt om de doden om hulp te vragen in het gebed. Echter, wij bidden dat Hasjem naar onze gebeden luistert, dankzij de verdiensten van de *Tsaddikiem* [Rechtvaardigen], die daar begraven liggen. Of onze gebeden zijn gericht tot de *Tsaddiek* om voor ons te bemiddelen bij Hasjem.

Wie niet ritueel rein is moet zich eerst reinigen in een *mikwe* [ritueel bad] voordat hij naar de begraafplaats gaat.

Op de begraafplaats moet men het graf eerst omcirkelen voordat men begint met zijn gebed. Men hoort hetzelfde graf niet tweemaal te bezoeken.¹²

De reden voor deze gewoonte

Mogelijk is deze gewoonte gebaseerd op de Gemara aan het eind van Traktaat Berachot 18b, waar een verhaal verteld wordt over iemand die ruzie kreeg met zijn vrouw op Erev Rosj Hasjana. Daar hij zich ellendig voelde omdat hij zich hooghartig tegen haar gedragen had, besloot hij nederig op de begraafplaats te gaan slapen. Ook wij kunnen verdienste krijgen door over de dood na te denken, door onszelf klein te maken en onszelf te wijden aan de dienst voor G-d (*Avodat Hasjem*).

⁹ Misjna Beroera 619:2.

¹⁰ Sjeäriem Hametsoejamiem BeHalacha 128:24.

¹¹ Sjoelchan Aroech 581:4 en Misjna Beroera 581:27.

¹² Kaf HaChajiem 581:93, 97.